

บทคัดย่อ

บทคัดย่อคุณฉันทิพนธ์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนาชนบท

การใช้วัฒนธรรมชนบทในการพัฒนาหมู่บ้าน

ของชาวไทลื้อ บ้านหลวงเหนือ

จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นางสาวแสงระวี อนันตพานิช

กันยายน 2541

ประธานกรรมการที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.บุญธรรม เทศนา

ภาควิชา / คณะ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมามุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้ชนบทเป็นเพียงปัจจัยในการพัฒนา ไม่ใช่เป้าหมาย การพัฒนาลักษณะนี้ มีการวางแผนมาจากส่วนกลางและให้ส่วนท้องถิ่นรับไปปฏิบัติ ทำให้ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรมของชนบทถูกทำลาย ขณะเดียวกันก็ทำให้ชนบทเกิดปัญหาทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ และยังทำให้ชนบทกลายเป็นภาระที่ทำให้การพัฒนาประเทศไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย

ทางเลือกในการแก้ปัญหาข้างต้นวิธีการหนึ่งคือ การนำวัฒนธรรมชุมชนของชนบทมาใช้ในการพัฒนาแทนการวางแผนจากส่วนกลาง

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาชนบทโดยใช้วัฒนธรรมของชุมชนชนบทโดยผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านของชาวไทลื้อ บ้านหลวงเหนือ อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ในการวิจัยและมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วัฒนธรรมชุมชนโดยศึกษาจากนิทานศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้านและ 2) การใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน

แสงระวี อนันตพานิช. 2541. การใช้วัฒนธรรมชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชาวไทลื้อ บ้านหลวงเหนือ จังหวัด

เชียงใหม่ = Use of Community Culture in Village Development by Lu in Ban Luang Nua,

Chiang Mai Province, Thailand.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยแบ่งวิธีการดำเนินการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการพัฒนาโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นแนวทาง เพื่อแก้ปัญหาของหมู่บ้านโดยอาศัยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า

หมู่บ้านของชาวไทลื้อบ้านหลวงเหนือ อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านยังยึดถือความเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ได้แก่ความเชื่อในอำนาจของเจ้าที่ ผีปู่ย่า ผีหม้อหนึ่ง และกลางใจบ้านที่มีอำนาจบันดาลโชคหรือเคราะห์ร้ายแก่ บุคคล ครอบครัว วงศ์ตระกูล หมู่บ้านและมีประเพณี พิธีกรรมที่สืบทอดความเชื่อนั้น นอกจากนี้บ้านหลวงเหนือยังมีนิทานศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนเกี่ยวกับกำเนิดของหมู่บ้าน นิทานศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับวิถีคิดของชาวบ้าน ที่แสดงถึงความศรัทธาในพุทธศาสนา และพยายามเชื่อมโยงบ้านกับวัดเข้าด้วยกัน และการดำเนินชีวิตของชาวบ้านบ้านหลวงเหนือยังมีคนทรง (ม้าจี่) และผีหม้อหนึ่ง เป็นบุคลากรทางความเชื่อ ที่คอยผดุงรักษา พร้อมทั้งเสริมแรงให้ความเชื่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์ ดำรงอยู่ในหมู่บ้าน

ในขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้พยายามให้ชาวบ้านนำความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของหมู่บ้านมาใช้แก้ปัญหาการขาดงบประมาณก่อสร้างศาลาเอนกประสงค์ของวัด โดยเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างชาวบ้าน ผู้วิจัย และนักพัฒนาที่ชาวบ้านต้องร่วมกันคิดร่วมกันวางแผนระหว่างชาวบ้านด้วยกันกับผู้วิจัย และนักพัฒนา ซึ่งเป็นโอกาสให้ชาวบ้านเรียนรู้ กระบวนการทำงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาหมู่บ้านของตนเอง

การศึกษาขั้นตอนนี้ ประสบความสำเร็จด้วยดีเมื่อ ชาวบ้านนำประเพณีทานต้นเงินที่มีเนื้อหาแสดงความเชื่อเรื่อง การทำบุญทางศาสนา เพื่อให้ผลบุญตอบแทนแก่ตนเอง และยังแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว มาใช้เป็นเครื่องมือระดมงบประมาณร่วมสมทบทุนสร้างศาลาเอนกประสงค์ของวัด

สรุปว่า การใช้วัฒนธรรมชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน สามารถดำเนินการได้โดยอาศัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง นักพัฒนา ชาวบ้านและผู้วิจัย ซึ่งกระบวนการของการวิจัยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านนำวัฒนธรรมชุมชนมาใช้แก้ปัญหาของหมู่บ้าน